

Tecqning av
SVEN ANGBORN

BORAS TIDNING Onsdagen den 13 augusti 1969

Amerika är en tämligen fin badplats. Själva ön är dock inte stor. Uppskattar man den till 150 kvadratmeter är man generös. En liten väl upptrampad gräsplätt vittnar om att ön då och då får besök och det finns spår efter eldar. Man kan gissa att här bl. a. försiggått grillning av korv en sommarafton då "månen över sjön sitt silver strör".

"Hvilken är väl den boråsare, som ej erfar något liknande dyrkan för sin Öresjö? Ingen, ingen som därifrån räknar sina soligaste ungdomsminnen. Förgyllda i solskenet ligga de små öarna, stolt skjuter Lakhall ut sin spetsiga landtunga framom alla andra uddar och halföar, tät och mörk står skogen rundt stränderna, mager är nejden, men fager, fager. Minnesrik också, rik på gamla sägner och sagor." Så lyrisk var Ada Damm, när

hon på "en rundtur norrut" anlände till Öresjö. Orden skrevs för över femtio år sedan, men det finns säkerligen många boråsare som i dag är villiga att instämna i denna hyllning av Öresjö. Detta vatten har för övrigt inte blott besjungits av lokala poeter och författare utan även av större berömdheter, Herman Bjursten till exempel.

Sedan Ada Damms tid har Öresjö blivit en ö fattigare. Den har närmast förvandlats till udde. Vi avser den udde som skjuter ut från Almenäs. Den var förr i tiden helt omgiven av vatten.

På denna ö, uppfördes omkring 1860 en sommarstuga, måhända den första vid Öresjö. Det var en välkänd boråsare som valde att bygga sitt sommarställe på denna lilla ö, nämligen doktor J. E. Lundqvist. Han verkade här i staden både som stads- och bataljonsläkare och gick ur tiden för något över ett sekel sedan. Doktor Lundqvist döpte sin sommarstuga till Fiskartorpet och på sin ö planterade han bl. a. silverpopplar. På Almenäs residerade vid denna tid kapten Fabian Zachrisson, som bl. a. var gymnastiklärare vid gamla läroverket från 1862 till 1892.

Signalkanon

Från kapten Zachrissons domäner gick en liten bro över till doktor Lundqvists ö, varför man inte hade svårt att kontakta varandra. Ville Fiskartorpets ägare kommunicera med vänner som bodde något längre bort, Ugglas på Sjöbo herrgård till exempel, så hade han även ordnat för den saken. På sin ö hade doktorn nämligen installerat små signalkanoner och när dessa avfyrades kunde man på Sjöbo herrgård — nu Sjöbo barnhem — lugnt embarkera sina farkoster och sätta kurs mot Almenäs och Fiskartorpet med dess fröjder.

Enligt samstämmiga källor var doktor Lundqvist en i hög grad omtyckt sällskapsmänniska och besatt bland andra talanger även konsten att

smida rim av skilda slag. När vår teater invigdes var prologen för festprogrammet författat av doktor Lundqvist. Man kan väl ta för givet att den glade doktorn även ägnade sin musa åt sin ö i Öresjö. Det hade varit underligt om han inte skulle ha blivit inspirerad av sin omgivning, när han vandrade fram på ljungen kring sin ljusröda stuga.

Upptäcktsresa

Vi har nämnt Sjöbo herrgård och att dess invånare då och då invaderade Fiskartorpet. Där det ej saknades gäster. Herrgårdens ungdomar fick på somrarna påhälsning från kusiner både från Stockholm och Göteborg. Vackra somrardagar nöjde sig ungdomarna ej med att göra strandhugg vid Almenäs, de gjorde också små båtutflykter längre ut på sjön.

Så hände det sig att de en dag hamnade på en ö som såg en smula mer äventyrlig ut än doktorns. När de gick i land kände de sig som Columbus och sedan var det inte svårt att ge ön ett namn. Amerika skulle den naturligtvis heta o. Amerika heter den än i dag. Namnet bör sålunda vara mer än ett sekel gammalt.

Kaniner på ön

Även om de ungdomliga upptäcktsresandena från Sjöbo, Stockholm och Göteborg stötte på någon invånare på ön var den dock inte helt obebodd. Där fanns nämligen gott om kaniner, vilka lär ha tillhört doktor Lundqvist. Annars får man väl anta att Amerika-ön såg ut ungefär som den ser ut idag.

Det gick fint att bada vid ön där det finns en fast och bra

sandbotten även om det är en smula stenigt. Och hade pojkar med sig metspö kunde de lätt få härliga abborrar.

Risbråte lockade

Man lär ännu i dag med viss framgång kunna pröva fis-

kelyckan vid Amerikaön. Och detta faktum beror på att fiskare någon gång på 1880-talet lät sänka ner så kallade risbråten i sjön, något som befordrade tillväxten av abborrarna. På den tiden och även tidigare låg små fiskarstugor kring sjön och för invånarna var väl fisket huvudnäringen.

De boråspojkar som för femtio år sedan gjorde besök på ön kunde i fantasin uppleva mycket av den spänning som de läst i sina äventyrsböcker. De kunde slå upp sitt tält på den lilla gräsplätt som finns på platsen och härifrån spana efter sjörövarfartyg.

Punsch-bål

Amerika-ön har även haft betydelse vid många segeltävlingar, då man rundade detta ställe. Vid det smått legendariska mänskensregattorna upplystes stränderna av diverse ljuseffekter och på Amerika-ön tändes ett stort bål, en grann syn för både deltagare och den stora publiken. Inte att undra på att de lokala skalderna suckade om en sjö med en glittrande pärlestig och om sjöns svala barm som bjöd kungligt är rik och arm.

Även för gästerna på Skogsyd hände det att källarmästaren lät tända ett bål på Amerika-ön. Det var något att beundra när man satt i parken vid en Karlshamns punsch.

Måsar på ön

Och hur ser den lilla ön i Öresjö ut idag? För att utreda den saken for vi dit en

sommardag när man verkligen kunde tala om Öresjö som "en väldig glittrande spegel". Vi tog bilvägen till Almenäs och vid Borås Snipeklubbss hamn hade vi turen att träffa på en av klubbens styrelseledamöter, posttjänsteman Hans Lundin, som inbjöd oss till en motor-

båtsfärd till den lilla ön.

Avståndet från Almenäs till Amerika är 1.000 m. Från motsatta stranden endast halva detta avstånd.

När vi nalkades ön möttes vi ej av kaniner men väl av ett 30-tal måsar, som vid vår ankomst under protesterande skrik lyfte vingarna och svävade bort över sjön. Amerika är fortfarande bebodd.

Svarta barn?

Att Amerika-ön även fortfarande kan sätta fantasin i rörelse har hr Lundin belägg för. Han berättar bl. a. att en ung släkting — omkring sex år — som hört talas om den lilla ön var mycket spänd på att få komma dit. En dag stod han vid sina drömmars mål. Men Amerika motsvarade inte hans förväntningar: — Finns här inga svarta barn? frågade han besviken.

Sju blommor

Vi landsteg på ön och kunde konstatera att platsens åtminstone bjuder på en tämligen fin badplats. Själva ön är inte stor. Uppskattar man den till 150 kvadratmeter är man generös.

Små alträd dominerar men det finns även ansats till en videbuske. En liten gräsplätt, väl upptrampad, skvallrar om att ön då och då får besök. Om den saken vittnar även förbrända trädgrenar. Man kan gissa att här har försiggått grilling av korv en sommar-

afton då "månen över sjön sitt silver strör".

Men man får ge dessa besökare ett gott betyg. Någon osnygghet kan inte spåras här.

Blommor tycks även trivas på denna ö vars yta lär minska undan för undan. Vi plockade en bukett på sju olika blommor, en försenad midsommarbukett. I den saknades varken hästfibbla, förgätmigej, nysört, älggräs eller videört.

Götiska förbundet

Den som närmar sig Amerika-ön kan svärigen undgå att observera något som man i första ögonblicket kan ta som ett sjömärke. Det är en kopparsköld fastgjord på en liten klippa intill ön. Märket är försett med tre tecken, liknande runor med ett kors över. På märket kan man även läsa årtalet 1926.

Det är ett minne från Götiska förbundets besök på Amerika-ön. Götiska förbundet är en orden som stiftades i Göteborg 1815. Man kan säga att detta ordenssällskap var en efterbildning av det Götiska förbund som bildades i Stockholm 1811 med syfte att uppliva de gamle göters frihetsanda, mannamod och redliga seder och sålunda gick i Geijers, Tegnér och Lings anda.

Sällskapet i Göteborg fick dotterloger i Alingsås, Trollhättan och Falköping. Det var när ordensbröder besökte Borås och Öresjö 1926 som man ville hufvudsakligen sin visit med sitt märke, det finns f. ö. fler sådana i våra trakter. Det kan tilläggas att Götiska förbundet har konungen som sin beskyddare och ur sina fonder har sällskapet bl. a. stött landstörms- och skytterörelsen.

Livet kan vara fullt av överraskningar. När vi gjorde oss klara för vår expedition till Amerika anade vi föga att vi vid en utpost av ön skulle finna spår av män som tillhörde en orden som stiftats under intryck av Tegnér's "Svea".

Så lite vet man alltså om sin hembygds öar.

Philip Josefson

Del av bild från Almenäs och Öresjö som tagits av den kände boråsfotografen Gustaf Nilsson.